

ERKEKLİĞİN İNŞASINDA AKTÖRLERİN VE KURUMLARIN ROLÜ -KIRIKKALE İLİ ÖRNEĞİ-

YIL / YEAR 14, SAYI / ISSUE 28 (GÜZ / AUTUMN 2016/2) ss. 187-205

DOLUNAY ŞENOL

Prof.Dr.,Kırıkkale Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölüm Başkanı
senoldolunay@gmail.com

SEZGİN ERDEM

Doktora Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı
sezginerdem84@gmail.com

Öz

Toplumsal cinsiyet çalışmaları genellikle kadınlar üzerinden gerçekleştirilmektedir. Oysa cinsiyet eril ve dişil olmak üzere iki farklı boyutta gerçekleşmekte ve birisi olmadan diğeri anlayabilmek açıklayabilmek, tam olarak mümkün olamamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine vurgu yapılan çalışmalarda genellikle kadınların toplumun kendilerine yüklemiş olduğu rol ve sorumluluklardan dolayı erkeklerin gerisinde kaldığı üzerinde durulmaktadır. Ancak erkekler boyutundan da bakıldığında erkeklere de en az kadınlara yüklenen sorumluluklar kadar sorumluluk yüklendiği, kendileri olmak yerine, toplumun onlara yüklemiş olduğu rol ve sorumluluklar boyutunda erkek olmalarının istediği dikkati çekmektedir. Erkekler, toplumsal cinsiyet rolleri öğretilirken birtakım aktörler rol model olmakta, suflörlük yapmaktadır. Ayrıca bazı toplumsal ritüeller de toplumsal cinsiyetin kazanılmasında etken olmaktadır. Bu çalışmamızda toplumsal cinsiyetin nasıl kazanıldığı, erkeklerle yapmış olduğumuz görüşme verileri ve teorik bölümde ortaya koymuş olduğumuz bilgiler ışığında değerlendirilerek sosyolojik bir bakış açısı ile değerlendirilmeye çalışılmıştır. Böylece erkeklerin de kadınlar gibi kendileri olmaktan daha fazla, toplumun istediği yönde bireyler olmaya zorlanıp zorlanmadıklarını, bu sürecin nasıl geliştiğini ve erkeklerin nelerden etkilendikleri tespit edilmiştir. Böylelikle görüşme yapmış olduğumuz erkeklerden almış olduğumuz veriler ışığında "erkek doğulur" veya "erkek olunur" ifadelerine, sosyolojik bir bakış açısı ile yaklaşılmıştır. Bu çalışmadan elde edilecek olan verilerin, öncelikle anne babalara özellikle de konu ile ilgili akademik çalışma yapan veya yapacak olanlara önemli veriler sunması beklenmektedir.

Anahtar kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Erkeklik, Erkek Egemenliği, Rol Model.

THE ROLE OF ACTORS AND INSTITUTIONS IN THE CONSTRUCTION OF
MASCULINITY -KIRIKKALE PROVINCE CASE-
Abstract

Gender studies are usually carried out on women. However, sex is realized in two different dimensions, masculine and feminine, and it is not fully possible to be able to understand one without the other. Emphasizing gender inequality, it is often em-

phasized that women are behind men because of their roles and responsibilities that society has placed upon them. However, from the perspective of men, it is noteworthy that men are obliged to be men in terms of the roles and responsibilities that society imposes on them rather than being responsible for the responsibilities of women at least. While gender roles are taught to men, some actors act as role models and act swiftly. In addition, some social rituals are also influential in the gaining of gender. In this study, we tried to evaluate gender, how we gained it, how we interviewed men, and what we put out in the theoretical section, in light, and evaluate it from a sociological point of view. Thus, men are more likely than women to be themselves, they are forced to become individuals in the direction society desires, how this process has developed, and how men are influenced. Thus, from the men we have interviewed, we have been approached with a sociological point of view in the light of the words "male is born" or "being male". It is expected that the data obtained without this study will firstly provide important data to the parents, especially those who do or will do academic work on the subject.

Keywords: Gender, Masculinity, Masculine Hegemony, Role Model.

Giriş

Toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerin ortadan kaldırılması maksadıyla kadın merkezli yapılan çalışmalar yeterli görülmemekle birlikte erkeklik alanında da çalışmalar yapılması toplumsal cinsiyet eşitsizliğine farklı bir perspektiften bakılmasını sağlamıştır. Erkekliğin inşasının toplumsal bir fenomen olduğu ve araştırma haline gelmesi 1960'larda feminist hareketlerin ortaya çıkmasıyla başlamıştır (Connell, 1993). Bu tarihten itibaren yapılan çalışmalar, erkekliğin kadınlarla ilişkili olması yönüyle değil, kendilerine has özellikleri ve toplumsal cinsiyet bağlamında ele alınarak erkeklik çalışmaları adı altında çalışılmaya başlanmıştır. Bu çalışmalar, alanın anlaşılması ve çalışmaların öneminin fark edilmesinde önemli bir fonksiyon yüklenmiştir.

Erkeklik Çalışmaları

İlk feminist çalışmaların merkezinde kadın yer almış, erkeklik kavramları yer yer kullanılsa da derinlemesine irdelenmemiştir. Erkeklik, kadınlık karşısında sabit olarak ele alınmış, farklı erkeklikler üzerine yapılan çalışmalar ayrı bir çalışma alanı olarak fazla yer bulmamıştır. Feminist teori ve kadın hareketlerinin öncesinde erkeklikle ilgili çalışmalar yapılmış olsa da bu yapılan çalışmalar gündelik ortaya çıkan sosyal problemler neticesinde gerçekleştirilmiştir. Erken dönemde yapılan çalışmalardan Helen Hacker'in 1957'de yazdığı *The New Burden of Masculinity* (Yeni Erkekliğin Külfeti) adlı eseri toplumun erkeklerden beklentileri üzerine toplumun inşa ettiği erkeklik modelinden ve bunun erkekler için gerçekleştirilmesinin zorluklarından; Karl Bedranik 1970'de yazdığı *The Male in Crisis* (Erkek Krizde) adlı çalışmasında, iş hayatı veya medyanın etkisiyle erkeklik rollerini yerine getirmekte zorlanan erkeklerden bahsetmiştir. Bu çalışmalarda erkeklerin özlerini gerçekleştirirken yaşadığı problemler ve bu problemlerin kaynağına ilişkin konular ele alınmıştır (Carrigan, Connell ve Lee, 2002: 104). Bu çalışmalar, erkekliği bir problem olarak nitelendirmiş olsa da alanda yapılan ilk çalışmalar olması açısından değerlidir. 1970'lerden önce erkeklikle ilgili yapılan çalışmalar bi-

yoloji ve psikolojinin çalışma alanı olmuş, bu çalışmalar erkeklığı özcü bakış açısıyla ve cinsellik açısından değerlendirmiştir (Freud, 1997: 74). 1970'lerde başlayan erkek özgürlük hareketleri içinde ortaya çıkan pro-feminist erkeklerin, kendi deneyimlerini sorgularken geliştirdikleri politik eleştirisi "Egemen erkeklik değerlerine uygun davranmak zorunda değiliz; egemen erkeklik değerlerini reddetmek erkeklik kaybı değildir; tersine erkekler de kadınlar gibi söz konusu egemen erkeklik değerlerinin mağdurdurlar." şeklindedir. Bu söylemle birlikte 'değişen erkeklik' tartışmalarının yapılmasına yol açmışlardır. Egemen erkeklik değerlerine uyum göstermeyi reddeden erkeklerin kendilerini saklamaktan vazgeçerek daha görünür hale gelmeleri ile farklı erkekliklerin mümkün olduğuna dair güçlü bir iddiayla ortaya çıkmaları yeni sorgulamalara kapı aralamıştır (Sancar, 2011: 29-30).

1974 yılında Joseph Pleck ve Jack Sawyer tarafından yapılan *Men and Masculinity* (Erkekler ve Erkeklikler) adlı araştırma bu alandaki öncü çalışmalardandır. Bu çalışmada erkeklik analizleri, iktidar eleştirisi ile bağdaştırılmış ve daha sonraki çalışmalar "hegemonik erkeklik" kavramı etrafında yürütülmüştür. Bu çalışmaların cevaplamak istedikleri temel soru, "Erkeklik ve iktidar arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır?" şeklinde olmuştur. Bu soru hegemonik erkeklik kavramının temel sorunsalını teşkil etmektedir. 1980'lerde gelişen erkek özgürlük hareketi, egemen erkeklik değerlerinin değişmekte olduğunu ve egemen erkeklik değerlerine ve davranışlarına uymadan da normal erkekler olarak var olunabileceğini iddia etmiştir. Erkek özgürlük hareketi, erkeklerin modernleştiğini, değiştiğini ve bazı erkeklerin egemen erkeklik değerlerini reddetmeyi başararak farklı bir yaşam sürdürebildiklerini iddia ederek, geleneksel erkeklik savunma hattının dışına çıkmanın olanaklı olduğunu göstermeye çalışmıştır (Sancar, 2011: 29-30). Erkeklik çalışmalarına olan ilgi 1987 yılından sonra ivme kazanmıştır. Konuya olan ilginin artmasında etken olan faktörlerin başında feminist çalışmaları, gey politikası ve yazını, feminizme yönelik her türden erkek yanıtları etkili olmuştur (Aygül, 2013: 10). Bu tespitlerden yola çıkarak erkeklik çalışmalarının feminizmin bir ürünü ve aynı zamanda ona tepki olarak ortaya çıktığını söyleyebilmek mümkün olacaktır.

Sonraki yıllarda, yapılan bu erkeklik çalışmaları yapısalcılar ve post-yapısalcılar tarafından eleştirilmiş (Connell, 2001: 31-32), konu biyoloji ve psikolojinin çalışma alanından uzaklaşıp toplumsal bir boyut kazanarak, erkeklik çalışmaları toplumsal cinsiyet çalışmaları içerisinde değerlendirilerek derinlemesine çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Böylelikle erkeklik çalışmaları, toplumsal cinsiyet çalışmaları arasındaki yerini almış, toplumsal bağlamda farklı süreçler geçirerek inşa edilen erkeklığın derinlemesine incelenmesine yönelmiştir (Aktaş, 2010: 37). Erkeklik çalışmaları tarihsel sürece baktığında feminist düşünce ile paralellik gösteren teorik bir dalgaya sahip olmuştur: Birinci dalgayı oluşturan çalışmalar toplum tarafından oluşturulan toplumsal erkeklik modellerine uyum sağlamaya çalışan erkeklerin yaşadığı olumsuzluklara odaklanırken, ikinci dalgayı ise hegemonik erkeklik çalışmaları ve iktidarın merkezi rolünü inceleyen çalışmalar oluşturmuştur. Üçüncü dalga erkeklik çalışmaları feminist post-yapısalcı ve post-modern

düşünceden etkilenmiş ve erkeklerin kendi kimliğini nasıl algıladığı üzerine odaklanmıştır (Whitehead ve Barrett, 2001: 1).

1980'lerden itibaren yapılan erkeklik çalışmalarında erkekliğin değişmez bir öze sahip olduğu anlayışı terk edilmiş ve farklı erkeklikler üzerinde yoğunlaşmıştır. 1990'lardan sonra ise erkekliğin genel ve tarihi bir kategori olarak değil belirli bağlamlarda şekillendiği üzerinde durulmuştur (Türk, 2008: 120-121).

Toplumsal Cinsiyet Olarak Erkeklik

Erkeklik, kültürden ve toplumsal cinsiyetten bağımsız düşünülemez. Erkeklik, bireylerin toplumun erkeklik davranış kalıplarına uygun olarak davranabilmesi ile inşa edilmekte ve toplumsal normlara ne derece uyum sağladığı ile ölçülmektedir. Böylelikle erkeklik tarihin farklı dönemlerinde, farklı toplumlarda farklı şekillerde inşa edilmiştir. Bu bağlamda erkeklik biyolojik değil, kültürel olarak inşa edilmiş görel bir pratik (Kandiyoti, 1997: 14; Sancar, 2011: 25) olarak kabul edilmekte ve topluma "sürekli olarak yeniden kanıtlanmalıdır" (Gilmore, 1987: 9) düşüncesi hakim olmaya başlamıştır. Erkeklikler inşa ediliş itibarıyla kadınlıktan farklılık göstermekte, inşa edilen erkeklik her zaman kültürel olarak içinde "kaybedilme riski" taşımakta (Gilmore, 1987: 10-11) ve iktidar ile ilişkilendirilmektedir (Ertan, 2009: 31).

"Erkeklik ne demektir?", "Tanımlaması nasıl yapılmaktadır?". Erkeklik ile ilgili yapılmış tanımlamalara ve araştırmalara bakıldığında üzerinde uzlaşmış bir tanımlamadan söz edebilmek mümkün değildir. Yapısalcılar erkekliğin çoğul, değişken ve baskın söylemler çerçevesinde şekillenmiş ve tarihsel süreç neticesinde ortaya çıkmış olgular olduğu konusunda uzlaşmışlardır. Bu bağlamda, erkeklik "belirli bir kültürel veya örgütsel bölgedeki erkeklerle özdeşleştirilmiş feminen olmayan davranış, konuşma şekli ve alışkanlıklar" (Whitehead ve Barrett, 2001: 15) olarak tanımlanmaktadır. Bu, "öteki" üzerinden kurgulanmış bir tanımlamadır. Kimmel de, erkekliğin ne olduğu değil ne olmadığı üzerinden tanımlanmasının daha işlevsel olacağını belirtmiştir. Bu nedenle erkekliği eşcinsellikten korkma, kadınlıktan kaçış ve bulunduğu toplumda "öteki" olarak tanımlanmaktan uzaklaşma olarak özetlemiştir (Kimmel, 1994). Erkeklik üzerine yapılan çalışmalar erkeklikten önce, ötekinin kurgulanmasından yola çıkarak tanımlandığından, yapılan çalışmalar da ötekilik üzerinden erkeğin kurgulanmasına odaklanmışlardır.

Erkeklik çalışmaları, aslında pek çok alanın çalışma konusu olmakla birlikte birçok araştırmacı erkekliğe farklı açılardan yaklaşmışlardır. Bu çalışmaların çoğu erkekliği toplumsal cinsiyet temelli bir inşa olarak ele almamakla birlikte, günümüzde bu çalışmalar "manhood" yani erkek olma kavramı altında toplanmakta ve özcü olarak sınıflandırılmaktadır (Bordo, 2000).

Geleneksel yapının hâkim olduğu toplumlarda erkek olmak, kadınlığa ait her türlü duygu, davranış ve gerçekliğin reddine dayanmaktadır. Kadınsı olarak tanımlanan hiçbir harekete izin verilmemekle birlikte bu tavırlar içe-

risinde olan erkekler “eşcinsel” veya “efemine” olarak damgalanmaktadır (Demren, 2001).

Evensel bir erkeklik tanımı olamayacağı gibi her toplumda ortak erkeksi özelliklerin varsayıldığını belirtmek gerekmektedir. Toplumlarda farklı erkeklikler bulunsa da erkek olmanın ya da ol(a)mamanın ortak bir paydasından söz edilebilmektedir. Erkek olmanın karşılığında ödenen bedeller “imkânsız erkeklik”le kavramlaştırılmış olup ataerkil sistemin toplumsal cinsiyet pratiklerinin erkekler üzerindeki dayatmalarına işaret etmektedir (Zeybekoğlu, 2010). Connell ve Messerschmi’nin (2005) belirttiği gibi, “erkeklikler, bireylerin vücutlarına ya da kişilik özelliklerine gömülü sabit öğeler değildir; toplumsal eylem içerisinde edinilmiş pratiklerin düzenlenmesidir.” Bu bağlamda Türk toplumundaki erkek olmanın hangi toplumsal pratikler ve aktörlerle şekillendiğinin analiz edilmesi yararlı olacaktır. Selek’in (2008: 19) vurguladığı gibi: “Türkiye’de geleneksel olarak kabul gören erkeklik kademesine varmak için dört temel aşamayı geçmek zorunludur: 1. Sünnet, 2. Askerlik, 3. İş bulma, 4. Evlilik.” ve 5. olarak da çocuk sahibi olmak.

Bu çalışmada erkeklik toplumsal cinsiyet temelli ele alınmış ve erkekliğin toplumsal düzen içerisinde kurumlar ve aktörler tarafından nasıl inşa edildiği, bunların erkekliğin inşa edilmesinde oynadığı rolleri üzerinde odaklanılmıştır.

Hegemonik Erkeklik

Connell “hegemonik erkeklik”, Kandiyoti “hegemonyacı erkeklik”, Hearn “erkek egemenliği” kavramlarını kullanmıştır. Ancak bu kavramlar içerisinde en yaygın kullanım Connell’e ait “hegemonik erkeklik” olmuştur. Connell’e göre, hegemonik erkeklik kadınlarla ilgili olduğu kadar, ikincil konuma itilmiş çeşitli erkeklik biçimleriyle ilgili olarak da inşa edilmektedir (Connell, 1998: 245).

Hegemonik erkeklik kavramı 1982 yılında Avustralya’da liseliler üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda üretilmiş olup *Towards A New Sociology of Masculinity* (Yeni Bir Erkeklik Sosyolojisine Doğru) (Carrigan vd., 1985) adlı makalede, Gramsci’nin hegemonya kavramının erkeklikle ilişkilendirilmesi sonucu Connel (1995) ve arkadaşları (Carrigan vd., 1985) tarafından geliştirilmiştir. Hegemonya kavramı bir grup erkeğin baskı ve zorlama ile başka bir grup üzerinde kurduğu üstünlük veya hegemonya değil, din, kitle iletişim, ev içi ve dışı toplumsal rol, politika vs. gibi toplumsal hayatın çok farklı alanlarına kök salmış bir hegemonya türüdür (Connell, 1998: 246). Hegemonik erkeklik, ortaya çıktığı ilk yıllara bakıldığında gücü elinde bulunduran bir grubun, kadınlar üzerinde hâkimiyetini sağlamasına yönelik geliştirdikleri tutum ve davranış kalıpları olarak ele alınmıştır. Toplumdaki diğer erkeklik biçimlerinden ayrılarak, çoğunluğun sahip olduğu bir özellik olmayan normal olan değil normatif olarak ele alınan erkeklik biçimidir. Toplumda erkekliğin en “şerefli” biçimi olarak konumlandırılmaktadır (Connell ve Messerschmidt, 2005). Connell (1995: 77) Bu kavramı erkeklerin egemen, kadınların

tabi durumda olduğu patriarkal düzenin meşruluğunu temellendiren toplumsal cinsiyet pratiğinin inşasını tarif etmek için kullanmıştır. Connell 1987 yılında yayınlanan *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar* ve 1995 yılında yayınlanan *Masculinities* (Erkeklikler) adlı eserlerinde farklı erkeklikleri ortak paydada toplayan şeyin kadınlar üzerinde sağlanan iktidar olduğuna işaret etmekte, bu iktidarın da hegemonik erkeklikle sağlandığını savunmaktadır. Kendisini kurumsal güç, kültürel iktidar ve ikna gücü kullanımı yoluyla (eğitim ve medya, kilise gibi) (Tosh, 2004) yeniden üretmekte, en önemlisi ise öteki üzerinden kurgulamaktadır (Nagel, 1998). Toplumda kabul görmüş erkeklik kurgusunun bir yansıması olarak ele alınan hegemonik erkeklik kavramı her zaman negatif anlamlar içermek durumunda değildir (Aktaş, 2010: 32).

Connell, hegemonik erkeklik kavramıyla kaba bir egemenlikten ziyade bütün bir toplumu etkisi altına alan hegemonyaya atıfta bulunmaktadır. Connell erkeklerin kadınlar karşısındaki salt üstünlüğünden bahsetmemektedir. Ona göre kültürel hegemonya “erkeklik”le sembolize edilmekte ve hegemonik erkekliğin kamusal olduğu vurgulanmaktadır (Connell, 1998: 247-248; Selek, 2008: 48). Hegemonik erkeklik, genel bir erkek cinsiyet rolünden farklı olmakla birlikte; toplumdaki bütün erkeklikler hegemonik erkeklik idealiyle sıkı sıkıya örtüşmemektedir. Örneğin, hegemonik erkeklik Humphrey Bogart, John Wayne ve Sylvester Stallone gibi hayali film karakterleri tarafından üretilmektedir. Ancak hiç kimse gerçek yaşantısında bir Sylvester Stallone ya da John Wayne değildir. Başka bir ifadeyle, hegemonik erkekliğin kamusal yüzü, onu yaratmak için kullanılanlardan farklıdır. Bütün erkekler, hegemonik erkekliğin kalıplarına uymayabilir ancak birçoğu bu egemenlikten fayda sağlamakta ve bu sebeple hegemonyanın yeniden üretimi için işbirliği yapmaktadırlar (Connell, 1998: 248). Çünkü hegemonik erkeklik pratiklerini onaylama, katılma veya ses çıkarmama karşılığında farklı erkekliklere kadınları aşağılama, futbol maçlarında taşkınlık yapma, kocalık hakları gibi alanlardan yararlanma ayrıcalığı sağlamaktadır (Sancar, 2011: 31-41). Hegemonik erkekliğin inşasında kadınların erkeklik değerlerini onaylamasının büyük payı vardır; çünkü kadınların onaylamadığı bir alanda hegemonik erkeklikten bahsetmek mümkün değildir (Connell, 2002). Hegemonik erkekliğe onay veren kadınlar bu onay veriş düzeyinde iktidardan kendine düşen payı almaktadırlar. Böylece işbirlikçi kadınlıklar, öteki erkeklikler, farklı cinsel yönelimler, farklı içirme-dışlama ve farklı pay alma ilişkileri ile hegemonik erkeklik düzeninde konumlanmaktadırlar.

Hegemonik erkeklik öteki erkekliklerin kimi özelliklerini de ön plana çıkararak farklı erkekliklerin birleşmesiyle patriarkinin yeniden üretimini sağlamaktadır. Örneğin alt sınıf erkeklere şiddet kullanma, azınlıklara sporcu, şarkıcı olabileme imkânı tanınması ile onların da erkeklik krizi yaşamasının önüne geçilmiş olmakta (Selek, 2008: 229), aynı zamanda hegemonik erkeklik daha geniş bir alanda temsil edilebilme imkânı sağlamaktadır (Sancar, 2011: 31-33, 36). Erkekliğin inşasında tek etken faktör, hegemonik erkekliğin kadınlar üzerinde kurduğu iktidar ilişkisine bağlanmamalıdır. Burada er-

keklığın ideal tip olarak ortaya konulması mümkün olmamakta, kişilik özellikleri hesaba katıldığında farklı erkeklikler toplumda temsil edilebilmektedir (Kandiyoti, 1997: 183).

Hegemonik erkekligi bir ideal olarak ele alan Connell'in yaklaşımına göre erkeğin bu ideale ulaşmak için bin bir türlü yoldan geçmesi gerekmektedir ve bu süreç erkeğe zarar vermektedir. "Amaca ulaşan her yol mubahattır." felsefesiyle çıkılan bu yolda, erkekler erkekliklerini kanıtlamak için dayatılan pratikleri hayata geçirmek amacıyla gayret sarf edeceklerdir. Ortaya çıkan bu zarar bireysel olmakla birlikte aynı zamanda toplumsal bağlamda tüm kadın ve erkekleri etkilemektedir. Böylelikle erkekler tarafından inşa edilen erkeklik kalıpları, bumerang gibi dönüp bu erkekligi inşa eden erkekleri vurmaktadır. Güçlü olmak, ağlamamak, aile geçindirmek, lider olmak vb. gibi beklentiler erkekleri belli kalıplara hapsederek kendi kimliklerini ortaya koyamadan toplumun beklentileri çerçevesinde hareket etmek zorunda bırakmaktadır.

Aktör ve Kurumların Erkeklığın İnşasındaki Rolü

Toplum içerisinde yaşamını sürdüren bireyin kişiliği üzerinde toplumsal kurumların etkisi olduğu gibi etkileşim halinde olduğu insanların davranışları da bireyin benliğini şekillendirmektedir (Baymur, 1973: 272). Toplumsallaşmanın aktörlerinden olan aile, akran grubu, okul ve sosyal çevre (Ozankaya, 1999: 141-142; Kalaycıoğlu, 1984: 150; Akın, 2009: 164) ile birlikte birey kendi erkeklğini bu gruplardaki bireylerin davranış kalıplarını örnek alarak bilinçli ya da bilinçsiz olarak öğrenme yoluna girmektedirler. Bu süreçte birey toplumdaki mevcut erkeklik davranışlarını içselleştirme sürecinde fail konumunda iken; diğer bireylerin erkeklğinin oluşması ve örnek olması açısından özne konumundadır (Akay, 2006: 6). Her bir toplumsallaştırıcı aktör bireyin erkeklğini birbirinden bağımsız olarak değil birlikte inşa etmektedir. Bu süreç son derece karmaşık bir bütünlük oluşturmaktadır (White, 1977: 1). Çünkü her bir toplumsallaşma aktörü kendine özgü kalıplar ve kurallar içerisinde işlevini yerine getirmektedir. Böylelikle bireyin etkileşim deneyimi çeşitlenmektedir (Elkin ve Handel, 1978: 114).

Bireyler arası yüz yüze iletişim ve duygusal paylaşımın yüksek olduğu birincil gruplar bireyin benlik oluşumunda olduğu gibi erkeklğinin inşa edilmesinde de en önemli etkenlerdir. Birey yüksek aidiyet hissettiği bu gruptaki bireylerin davranışlarını içselleştirmesi ikincil gruptaki bireylere göre daha kolay ve kalıcı olmaktadır (Cooley vd., 1951: 72). Toplumsallaşma sürecinde bireyin yaşamındaki erkeklerin rolü ile öğrenilen erkeklik her ne kadar erkeklerin belirlediği bir alan olsa da bu alanın inşa edilmesinde kadınların da büyük rolleri bulunmaktadır. Erkeğin hegemonik erkekligi ne kadar baskın olursa olsun onun kararlarında birincil grubun en önemli aktörlerinden anne veya eş etkin rol oynayabilmektedir (Kandiyoti, 1997: 114). Bireyin kişiliğinin oluşmasında en kritik dönem olan 0-6 yaş aralığında, kişiliği üzerinde en etkili ve bireyle en çok temas kuran da bir kadın olarak annedir. Bu yaş

aralığında kadının çocuğuna kişilik kazandırması kadar erkekliğin inşa edilmesinde de büyük rolü bulunmaktadır.

Toplumsallaşma süreci yalnızca bireyin rolleri, norm ve davranışları içselleştirdiği bir süreç değildir. Aynı zamanda başkalarının kendi hakkında ne düşündükleri ve insanların düşünce kalıplarına uygun hareket etmeyi öğrendiği bir süreçtir (Gecas, 2000: 2856). Birey böylelikle çevresinde var olan aktörlerden erkeklik kalıplarını öğrenir ve kendi inşa ettiği erkekliği diğer insanların düşünceleriyle uyuşmasını dikkate alarak doğruluğunu sınar ve neticesinde kendi erkekliğini ortaya koyar.

Araştırmanın Yöntemi

Erkek olmak özellikle ataerkil toplumlarda son derece önemsenen, bir o kadar da sorumluluk gerektiren bir süreç olarak kabul edilmektedir. İçine doğduğu toplumun kendisine uygun gördüğü erkek tiplemesini kabul etmek zorunda kalan çocuk, erkek olma sürecinde kendisine birtakım kişileri rol model olarak bu süreci kolaylaştırmakta, birtakım ritüeller de bu süreçte kolaylaştırıcı rolünü yerine getirmektedir. Kırıkkale ilinde yaşayan erkeklerin erkekliğin inşa süreci ve bu süreçte karşılaşmış oldukları kurum ve aktörlerin rollerini ortaya koymak istediğimiz bu çalışmada, yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniğini kullanmak sureti ile veri toplama-yı tercih ettik.

Türk toplumu ataerkil bir yapı olarak kabul edilmektedir. Bu kabulün arkasında yatan temel gerekçenin eril ve dişil kimliklerin hak ve sorumluluklarının Türk toplumu içinde eşit olmadığına görülmesidir. Sosyo-kültürel yapılar devamlılıklarını sağlamak için birtakım kurallar koymakta ve bu kurallara uyulmasını sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu sebeple de yeni doğan bireylerine kendi kurallarını mümkün olduğu kadar öğretmeye, dolayısıyla da toplumun alışageldiği düzeni devam ettirmeye çalışmaktadır. Sosyalizasyon olarak bilinen bu süreç toplumun istediği şekilde gerçekleştiğinde, topluma uyumlu, toplumun koymuş olduğu kurallara uyan ve bu kuralların devamlılığını sağlayan bireyler yetişmiş olmaktadır. Bu yeni yetişen bireyler, toplumun kurallarının devam etmesinde de etken rol oynamaktadırlar.

Erkek egemenliği olarak bilinen ataerkil yapılarda kadınlar erkeklerin egemenliğini kabul ederken, kadın egemenliği olarak bilinen anaerkil yapılarda erkekler kadınların egemenliğini kabul edecek şekilde sosyalleştirilmektedir. Süreç bu şekilde gerçekleştiğinde toplumda önemli bir değişim yaşanmamakta, toplum alışageldiği şekilde devamlılığını sürdürmektedir. Türk toplumunun ataerkil olduğu kabulünden hareket edildiğinde de erkeklere birtakım ayrıcalıklar sunulurken birtakım sorumluluklar da yüklenildiğini, sürecin ve yapının bir dayatması olarak kabul etmek gerekmektedir. Çalışmamızda özellikle erkeklerin ataerkil yapı içinde erkeklik olgusuna nasıl baktıklarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Erkek olmanın kendilerine getirmiş olduğu ayrıcalıklar ile kendilerine yüklemiş olduğu sorumlulukları fark edip etmedikleri, farkında iseler bu yükümlülüklerin altına nasıl, kimler vası-

tası ile ne şekilde ve hangi ritüellerle girdiklerini, bu sürecin nasıl geliştiğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaçla yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirmiş olduğumuz görüşmelerden elde etmiş olduğumuz veriler, teorik bilgiler ışığında değerlendirilecektir. Görüşmeler, 29 Mayıs - 12 Haziran 2016 tarihleri arasında Kırıkkale ilinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen bilgiler sosyolojik bir bakış açısı ile sunulmaya çalışılmıştır.

Görüşme Grubundaki Erkeklerin Demografik Yapısı

Görüşme grubumuzda 24 erkek bulunmaktadır. Kırıkkale ilinde yaşamını sürdüren görüşme grubumuzdaki 24 erkeğin en küçüğü 19 yaşında, en büyüğü 72 yaşında olup, görüşme grubunun yaş ortalaması 57 olarak tespit edilmiştir. Böyle bir çalışma yapmaya karar verdiğimizde gençlerin katılım konusunda daha duyarlı olmaları yönünde bir beklentimiz bulunmaktaydı. Ancak görüşme talebimizi iletirken, ilerleyen yaşlardaki erkeklerin böyle bir konu ile ilgili görüşmeye daha istekli olduklarını, özellikle erkeklik ile ilgili var olagelen toplumsal düzenin devamlılığını sürdürmek için gayretli olduklarını, toplumun değişmesinden rahatsız olduklarını ve buna vurgu yapmaya ihtiyaç duydukları gözlemlenmiştir.

Görüşme grubumuzdaki erkeklerin eğitim seviyelerine bakıldığında 5 erkeğin üniversite, 2 erkeğin üniversite terk, 3 erkeğin lise, 2 erkeğin lise terk, 3 erkeğin ortaokul, 3 erkeğin ortaokul terk ve 6 erkeğin de ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Görüşme grubumuzdaki erkeklerin 5 tanesi öğrenci, 11 tanesi emekli olduğunu, 5 tanesi devlet memuru, 2 tanesi işçi ve bir tanesi de çiftçi olduğunu belirtmiştir. Görüşme grubumuzdaki erkeklerin ekonomik durumlarını nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda 13 tanesi "iyi", 3 tanesi "kötü" ve 8 tanesi de "orta" olarak değerlendirmede bulunmuştur. Özellikle görüşme grubumuzdaki erkeklerin yaşları ilerledikçe ekonomik durumlarını "iyi" olarak değerlendirme eğilimlerinin arttığını, bu değerlendirmelerinin temelinde de kanaatkârlığın ve kendilerinden daha kötü şartlarda yaşayan insanları görmüş olmalarının etkili olduğu kanaatine ulaşılmıştır.

Erkeklik Algısı

Görüşme grubumuzdaki erkeklere "erkeklik" kavramından ne anladıklarını, bu kavramın kendilerine ne anlattığını sorduğumuzda almış olduğumuz cevaplar genellikle güçlü olmaya, başarıya ve yönetmeye yönelik bir algının hâkim olduğunu ortaya koymuştur. Görüşme grubumuzdaki erkeklerin, erkeklik kavramı ile ilgili tanımlamalarını bir fikir vermesi açısından verecek olur isek:

"Y kromozomu taşıyıcısı olmaktır." (23 yaşında)

"Tazı gibi kaçmak, biber gibi yakmak, sözünün eri olmaktır." (50 yaşında)

"Erkekliğin fitratına uygun yaşamaktır, yani koruyup kollamak, güçlü olmaktır." (49 yaşında)

"Taş gibi olmak, evi, aileyi yönetebilmektir. Hatta dünyayı yönetebilmek, yönetilmemektir." (49 yaşında)

"Kendini iyi ifade edebilmek, güçlü olabilmektir." (72 yaşında)

"Ailesine, devletine, milletine karşı sorumluluk alabilmek, sorumluluklarını hakkı ile yerine getirebilmektir." (70 yaşında)

"Kadınların çantasını taşımamaktır, ben erkeğim yönetirim, sen kadının yönetilirsin. Bunu böyle bil diyebilmektir." (61 yaşında)

"Evin reisi olabilmektir, evin reisi olduğunu gösterebilmektir. Aile büyüğü, çekirdek ailenin başı, eşi ve çocuklarına karşı sorumlulukları olduğunu bilen manevi lider olabilmektir." (30 yaşında)

"Evine helalinden ekmek götürebilmek, namusuna sahip çıkabilmektir. Kadınına mağdur etmemektir." (41 yaşında)

"Yumruğuna güvenebilmektir." (68 yaşında)

"Güçlü olmaktır." (19 yaşında)

"Kadına eş olarak yaratıldığının farkında olmaktır." (63 yaşında)

"Bence erkeklik adam olabilmektir, eşine çocuklarına sadık olabilmek, onların sorumluluklarını alabilmek, onların sorunları ile her zaman ilgilenilebilmektir. Onları başkalarına, hatta kendilerine bile muhtaç etmemektir." (55 yaşında)

"Sorumluluğunu üzerine alıp yerine getirebilmektir. Hiçbir sorumluluktan kaçınmayan, her türlü sorunun üstesinden gelebilmektir." (30 yaşında).

Görüşme grubumuzdaki erkeklerin erkeklik algılarına bakıldığında genellikle kendilerine yüklenen sorumlulukların olduğuna ve bu sorumluluklarının da farkında oldukları görülmektedir. Erkeklerin bu sorumlulukların kendilerine neden yüklenmiş olduğunu sorgulamadıkları, aksine sorumlulukları yerine getirme ile erkeklik arasında doğrudan bir bağlantı kurdukları dikkati çekmektedir. Görüşmelerimiz sırasında erkeklerin yaşları ilerledikçe, sosyalizasyon sürecinde toplumun kendilerine yüklemiş olduğu sorumlulukları çok da sorgulamadan kabul ettikleri ve toplumun istediği şekilde kendilerine yüklenen görevleri yerine getirmeyi bir sorumluluk, dolayısıyla da erkeklik olarak algıladıkları tespit edilmiştir. Görüşme grubumuzdaki nispeten daha yaşlı erkeklerin, ailelerinin, devletin ve milletin sorumluluğunu üzerlerine almaya daha fazla meyilli cevaplar verirken; nispeten genç erkeklerin daha fazla kendileri merkezli sorumluluklardan bahsettikleri, daha bireysel cevaplar vermeyi tercih ettikleri görülmüştür.

Erkek Nasıl Olunur?

Görüşme grubumuzdaki erkeklere erkek olma kriterlerinin neler olduğu sorulmuştur. Çünkü görüşmelerimiz sırasında erkeklerin bir kısmı erkekliği öğrenildiğine vurgu yaparken bir grubun erkek olunmadığı, erkek doğulduğuna vurgu yaptıkları görülmüştür. Bu sebep ile de erkek doğmak ve erkek olmak arasındaki ayrımı nasıl yaptıklarını, eğer zaman içinde yaşanan top-

lumun şekillendirmesi ile erkek olunduğunu düşünüyor iseler bu düşünceleri üzerinde nelerin ve kimlerin etkili olduğunu ortaya koymak istedik. Aldığımız cevaplardan birkaç tanesi aşağıdaki şekildedir:

"İlk sünnet olduğumda kendimi erkek olmuş hissettim. Sünnetçi bana erkek olduğumu söyledi. Bundan sonra erkek gibi davran dedi. O gün kendimi ilk kez erkek olarak hissettim. Artık ağlamak yok, güçlü olacaksın, adam gibi davranacaksın dedi. O gün bugün kendimi erkek olarak hissediyorum." (56 yaşında)

"İlk para kazandığımda kendimi erkek olarak hissettim. Erkek olduğumu ilk hissettiren kişi de sünnetçim. Bugün senin hayatında çok önemli, artık erkek oldun dedi." (55 yaşında)

"Ailem. Bana büyüdüğümü söyleyerek ve hissettirerek erkek oldun dedi. Erkek sorumluluk alır, bundan sonra erkeksin. Kendi başının çaresine kendin bakacaksın artık dedi. İlk kez bir kadın erkek olduğumu bana hissettirdi. Ama adını hatırlamıyorum." (65 yaşında)

"İlk kez bir kız bana erkek olduğumu hissettirdi. Kendimi özel hissettim. İlk kendimi erkek hissettiren de H... K... isimli ustamdı. Yanına çalışmaya gittiğimde bana artık erkek olduğumu, sorumluluklarımın arttığını söyledi. Sonra da bana hep erkek gibi davrandı." (72 yaşında)

"Babamın dükkânını tek başına açıp temizlememe izin verdiğinde erkek olarak ilk kez hissettim kendimi. Annem babam bir cenazeye gittiklerinde bana kardeşlerimi emanet ettiler. Babam, sen artık bu evin erkeğisin dedi." (49 yaşında)

"Askere gittiğimde erkek olduğumu anladım ilk kez. Kendimi erkek olarak hissettiren de Ankara'da Adana'lı bir kadındı." (50 yaşında)

"Büyükbabam ölünce kendimi erkek olmak zorunda hissettim. Artık çocuk olamazdım, herkes büyükbabanın adını taşıyacaksın, onun yerine ailenin direği sen olacaksın dedi. Askerlik şubesine gideceksin dediğinde babam, artık erkek oldun dedi. Babam benim için en iyi erkektir. Onu hep örnek aldım kendime." (19 yaşında)

"Annemin pazar çantalarını taşıırken ilk kendimi erkek olarak hissettim. Askere giderken babamın yaptığı erkeklik konuşması da bana kendimi erkek olarak hissettirdi." (63 yaşında)

"Küçükken bahçede evimiz için odun kırarken kendimi erkek olarak hissettim. Annem beni odun kırarken görünce, bana sen benim evimin erkeğisin diye seslenmeye başladı. Tabi ki nasıl erkek olacağımı da annem gösterdi. Emminin oğlu gibi güçlü kuvvetli, bileği bükülmez, parası bitmez bir erkek ol derdi rahmetli. Ben de hep emmim oğlunu kendime örnek aldım. Ailemi namerde muhtaç etmedim." (49 yaşında)

"Evlendiğim gün erkek olduğumu çok kuvvetli hissettim. Bir kadının ve doğacak çocuklarımın sorumluluğunu üzerime almıştım çünkü. Erkek olduğumu da babam hissettirdi. İşyerini bana devredeceğini, kendisi kadar başarılı olacağına inandığını, takıldığı yerde kendisine başvurabileceğini"

mi, ama gerek duymayacağına da inandığını söyledi. Babam benim hep idolüm oldu.” (41 yaşında).

Yukarıdaki örnek ifadelerden de anlaşılacağı gibi araştırma grubumuzdaki erkekler ilk cinsel deneyimleri, sünnet törenleri, askere gitmeleri, ilk işe girdikleri veya ilk sorumlulukları ile tanıştıklarında genellikle kendilerini erkek olarak hissettiklerini belirtmişler. Özellikle ilk cinsel tecrübelerinin kendilerini erkek olarak hissetmelerinde önemli olduğuna vurgu yapanların görüşme grubumuzdaki sayısı 12 olarak tespit edilmiştir. Kendilerine rol model olarak aldıkları erkeklerin genellikle yakın çevrelerinden kişiler, babaları, amcaları, amcaoğulları, dedeleri, ustalar, öğretmenleri, vb. olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Sosyalleşme sürecinde ajan görevini üstlenen kişiler, toplumun erkeklerden beklentilerini öğretmeye çalışmakta, hatta zaman zaman da rol model olmaktadır.

“Dayımın oğlunu model alıyordum eskiden. Çünkü başka benden büyük örnek alabileceğim insan yoktu. Onun her hareketini örnek almıştım.” (55 yaşında)

“İlkokul öğretmenim. Hem iş hayatı, hem evlilik hayatıyla bana örnek olmuştur.” (63 yaşında)

“Babamı model alıyorum. Bir ekmeği on kişiyle yedi.” (68 yaşında)

“Sahabeler, bir tarikat liderini kendime model alıyorum. Onların hayat biçimleri yaşayış şekilleri beni etkiliyor.” (50 yaşında)

“Halamın oğlunu örnek alıyorum. Onun İngilizcesi var. O yüzden onu örnek alıyorum.” (41 yaşında)

“Teyzemın oğlu, Denizci Yarbay olan kuzenim. Bana örnek teşkil eden kişidir hep hayatım boyunca.” (31 yaşında)

“Gençken futbol oynadığım kulübün antrenörü. Çok karakterli adamdı.” (49 yaşında)

“Yok. Erkeğin hası benim. Herkes kendini beğenir, beğenmeyen çatlak olur.” (55 yaşında).

Görüldüğü gibi, görüşme grubumuzdaki erkekler kendilerine yakın olan, kendilerini tanıma fırsatı buldukları ve toplumdan onay aldığını düşündükleri erkekleri rol model olarak aldıklarını belirtmişler. Buradan hareketle rol model alınan kişilerin olumlu özelliklere sahip, vizyonları gelişmiş bireyler olduğunda toplumun değişimine olumlu katkılarının olacağından şüphe duymamak gerekir. Çünkü toplumlar her ne kadar devamlılıklarını sağlamak istiyor ise de aynı zamanda değişen dünyanın şartlarına ayak uydurmalarının gerekliliğinin de farkındadırlar. Bu sebeple vizyon sahibi kişilerin toplum içinde önemli fonksiyonlar yerine getirebileceğini, dolayısıyla da kendilerine çok önemli görevler düştüğü bilgisini gözden kaçırmamak gerekmektedir.

Erkekler Ağlar mı?

Bilindiği gibi Türk toplumunda erkelerin ağlamayacağı yönünde genel bir algı söz konusudur. Erkekler bu algının doğru olup olmadığı sorulmuştur.

Araştırma grubumuzdaki erkekler genellikle erkeklerin ağlamadığına kendilerinin inandırılmaya çalışıldığını, ama erkeklerin de zaman zaman ağladığına inandıklarına vurgu yapmışlardır. Görüşme grubumuzdaki erkeklere "Sizce erkekler neden ağlamaz?" diye sordüğümüzde verilen cevaplardan birkaçı aşağıdaki gibidir:

"Toplum bu algıyı yarattığı ve erkeğe dayattığı için." (49 yaşında)

"Soğukkanlı ve cesaretli olduğu için" (50 yaşında)

"Erkekler gururlu olduğu için ağlamaz. Ama erkekler içten içe yalnız olduğunda ağlarlar." (30 yaşında)

"Ağlar tabii ama fıtratından dolayı içine atar." (52 yaşında)

"Sert olduğu ve olması gerektiği için. Ne ağlar ne de ölür." (72 yaşında)

"Erkek duygularını bastırır, bastırmak zorundadır çünkü. Aslında erkek hislidir ama hislerini yaşamasına izin vermez toplum." (65 yaşında)

"Erkekler ağlar neden ağlamasın. Bu da durumdan duruma değişiyor. Mesela ben karım öldü ağlıyorum." (41 yaşında)

"Erkekler ağlar, en çok da ben ağlarım. Avrat evi terk ettiğinden beri her gün ağlıyorum. Adam olsun, adamlar ağlamaz, ağlayan adama hiç dönmem diyormuş konu komşuya. Bunu duyunca daha çok ağlıyorum. Ben de insanım ya... Benim de duygularım var ama... Neymiş... Erkekler ağlamazmış." (50 yaşında)

"Toplum baskısı sebebiyle erkekler ağlamazlar. Yoksa erkekler de insan, neden ağlamasınlar, ağlayabilmek için illa kadın mı olmak lazım?" (63 yaşında).

Görüldüğü gibi görüşme grubumuzdaki erkekler de erkekler ağlamaz algısının farkındalar. Ancak genellikle bu algıyı toplumun erkelere bir dayatması olarak değerlendirmektedirler. Görüşmelerimiz sırasında genellikle erkeklerin ağlamaması gerektiği yönündeki dayatmadan dolayı ağlayamadıklarını, ağlasalar dahi gösteremediklerini, aksi halde toplum içinde erkek olarak algılanmadıkları, kadınlara benzetildikleri, bu sebep ile de kendilerini dışlanmış ve aşağılanmış hissettiklerini sık sık dile getirmiş oldukları görülmektedir. Böyle bir dışlanmayı, hemcinslerinden ayrı tutulmayı kabul etmek istemedikleri için de ağlamamayı, ağlasalar dahi göstermemeyi, farklı kabul görmeyi istemediklerini sık sık dile getirmişlerdir.

Türk Toplumunda Kadın ve Erkek Olmak

Görüşmelerimiz sırasında, görüşme grubumuzdaki erkeklere kadın ve erkek cinsel rolleri arasındaki farklılığın arkasında kadın ve erkeklerin farklı yetiştirilmesinin etkili olup olmadığı sorulmuştur. Genellikle erkek ve kadınların farklı yetiştirildiğini, böyle bir farklılığın da olması gerektiğini savundukları dikkati çekmektedir. Özellikle görüşme grubumuzdaki erkeklerin yaşları yükseldikçe, kadın ve erkek cinsel rollerinin farklılaşmasının gerekliliğine inanma oranı artmaktadır. Görüşme grubumuzdaki erkeklerin bu konudaki görüşlerine birkaç örnek aşağıda verilmiştir:

"Erkek farklı yetiştiriliyor, avantajlı diyelim." (61 yaşında)

"Evet kesinlikle farklı yetiştiriliyorlar. Çocukluktan itibaren kızlar narin, erkekler de sert bir psikoloji ile yetiştiriliyor." (64 yaşında)

"Yok, normal yetiştiriliyor, eşit yetiştiriliyor." (56-70-72 yaşında)

"Erkeklerle çok itibar gösteriliyor, kızlara gösterilmiyor." (65 yaşında)

"Şöyle bir durum var: Bizim toplumumuzda erkekler ve kızlar ayrı yetiştiriliyor. Çünkü rolleri farklıdır. Erkek erkek gibi yetiştirilir, kız da kız gibi. Elmadan armut olmaz." (55 yaşında)

"Aynı yetiştirilecek değil ya... Erkeğe çamaşır mı yıkamayı öğreteceksin yani. Şimdi kadınlara haklar vermişler, bular biz de herif olacağız diyecekler. Allah ayrı yaratmış, haddini, yerini bilmek lazım. Tabi ki ayrı yetiştirilecek." (52 yaşında)

"Günümüzde kızlara da önem verilmeye başlandı. Utanmasalar erkeklerden önemli diyecekler. Toplum çok bozuldu çoooook. Kızlar ve erkekler eşitmiş, hiç olur mu bu? Tabi farklı yetiştirilecek. Erkeğe yemek yapmayı, çamaşır yıkamayı öğretirsen dünyanın dengesi bozulur. Hoş bozular da." (49 yaşında),

"Kadın ve erkek ayrı yetiştiriliyor. Kadın olmak zor, sorumlulukları fazla. Ama ne yapalım Allah böyle yaratmış. Hep şükrederim erkek doğduğum için." (19 yaşında).

200

S B A R D
YIL / YEAR 14
SAYI / ISSUE 28
GÜZ / AUTUMN
2016/2

Görüldüğü gibi araştırma grubumuzdaki bir grup erkek, kadın ver erkek arasında farklılık olmadığını belirtmiştir. Görüşmelerimiz sırasında bu cevabı veren erkekler, kadın ve erkeklerin rol ve sorumluluklarının farklı olduğunun farkında olduklarına, ancak bunun biyolojik yapılarının farklı olması sebebi ile oldukça normal olduğuna inanmaktadırlar. Görüşme yaptığımız bir başka grup erkek de toplumun kadın ve erkeği farklı yetiştirdiği için böyle bir farklılığın ortaya çıktığı, bunun da sorgulanmaması gerektiği düşüncesindedir. Görüldüğü gibi var olan durumun kabul edilmesi, sorgulanmaması gerektiği düşüncesi araştırma grubumuz içinde yaygın bir kanaat oluşturmaktadır.

Sonuç

Bora'ya (2008: 13) göre, cinsiyet çalışmaları ve ilişkilerinden söz edildiğinde akla kadın çalışmaları ve sorunları gelmektedir. Ancak cinsiyet çalışmaları kadın çalışmalarından ibaret olmamakla birlikte kadın sorunları da yalnızca kadınlarla ilgili değildir. Connell toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini anlamak için yalnızca "daha az ayrıcalıklı" kesimi oluşturan kadınları değil, "ayrıcalıklı" kesimi oluşturan erkekleri de anlamak gerektiğini vurgulamaktadır. Kadınların ikincil konuma itilişini anlamak kadar, erkeklerin eril iktidarı sürdürmek ve inşa etme şekillerini de ortaya koymak önemlidir.

Sancar'a (2011: 23) göre erkeklik, bugüne kadar üzerinde fazla çalışılmamış bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Sancar ayrıca cinsiyet eşitsizliğine karşı mücadelenin yalnızca kadınlara bırakılması gereken bir alan olduğu görüşüne sahip feminist anlayışın artık geçerliliğini yitirdiğinin altını da

çizmektedir. Toplumsal cinsiyet çalışmalarında, sadece kadınlık konusu üzerinde durulması ve kadın perspektifinden toplumsal sorunlara yaklaşılması sorunlara bakış açısının daraltılmasına neden olmakta ve toplumsal cinsiyetin inşa edilmesinde büyük etken olan erkeklığın gözden kaçırılmasına neden olabilmektedir.

Toplum üzerinde eril tahakkümün göstergesi olan hegemonik erkeklığın hem öznesi hem de nesnesi konumunda olan erkeklerin bu erkeklik kalıplarının inşa edilmesinde etken olan süreç ve aktörlerin ortaya koyulması bu çalışmanın amacı olarak belirlenmiştir.

Görüşme yapmış olduğumuz Kırıkkale ilinde yaşayan 24 erkeğin erkeklik ile ilgili düşünceleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmamız sonunda, görüşme grubumuzdaki erkeklerin genellikle Türk toplumunda erkek olmanın bir öncelik, bir ayrıcalık olduğu düşüncesinin hâkim olduğu görülmüştür. Erkek olmanın kendilerine birtakım ayrıcalık ve sorumluluklar yüklediği, bu sebeple de ailelerine, devlete ve millete karşı birtakım yükümlükler getirdiği ve erkeklığın de bu yükümlülükleri yerine getirmek olduğu kanaatinde dirler. Görüşme grubumuzdaki erkekler, erkeklerin gerek biyolojik yapılarından kaynaklanan gerek ise de toplumsal cinsel rollerinin kendilerine yüklemiş olduğu sorumluluklardan dolayı güçlü olma ve sorumluluk alma, erkeklığın gerekliliği olarak kabul etmektedirler. Erkekler için acizlik belirtisi olarak kabul edilen ağlamak gibi eylemleri, toplumun da kendilerinin de onaylamadıkları, ancak bu onaylamamanın kendi istekleri ile değil toplumun dayatması ile mümkün olduğu görüşündedirler.

Görüşme grubumuzdaki erkekler, sünnet olma, askerliğe gitme, işe girme ve evlenme gibi ritüellerle kendilerine birtakım sorumluluklar yüklediğinin farkındadırlar. Bu sorumlulukları da sosyalizasyon sürecinde, kendilerine rol model olarak aldıkları başka erkekleri taklit ederek gerçekleştirmektedirler. Görüşme grubumuzdaki erkekler, kendilerine rol model olarak almış oldukları erkekleri taklit ederek bu süreci çok daha kolay ve başarılı bir şekilde gerçekleştirdiklerinin de farkındadırlar.

Görüşme grubumuzdaki erkeklerle olan görüşmelerden almış olduğumuz bilgilere dayanarak, erkeklığın ve sorumluluklarının toplum içinde bireylere öğretildiğini, bu sebeple de gerek erkekler gerekse de erkeklerle aynı sosyalizasyon sürecinden geçerek bu durumu kabullenmek zorunda kalan kadınlar tarafından uzun yıllar devam ettirildiğini söyleyebilmek ya nıltıcı olmayacaktır.

Informative Abstract

The Role Of Actors And Institutions In The Construction Of Masculinity -Kırıkkale Province Case-

Although women-centered studies are not enough to eliminate gender-based inequalities, studies in the field of masculinity have provided gender inequality from a different perspective. In the center of the first feminist stu-

dies women were involved and the concepts of masculinity were not explored in depth even if they were used in some places. Masculinity is considered as a constant in the face of femininity, studies on different masculinity have not found much space as a separate study field. Although feminist theory and studies on manhood have been made before women's movements, these studies have been carried out on the basis of everyday social problems.

It can not be considered independent of masculinity, culture and gender. Masculinity is constructed by the ability of individuals to behave in accordance with masculine behavior patterns of society and is measured by how well they conform to social norms. Thus, masculinity has been constructed in different periods in different periods in different societies. It is not possible to speak of a compromised definition of masculinity in terms of definitions and research. Structuralists have agreed that men are formed in the context of plural, variable and dominant discourses, and that they have emerged as a result of the historical process. In this context, masculinity is defined as "nonfeminist behavior, forms of speech and habits" (Whitehead and Barrett, 2001: 15) identified with men in a particular cultural or organizational region. This is a definition that has been edited over the "other." Kimmel also stated that it would be more functional to define males than what they are and what they are not. For this reason, men are summarized as fearing homosexuality, escaping from femininity, and moving away from being defined as "the other" in the society they are in (Kimmel, 1994). In this study, masculinity has been dealt with on a gender-based basis and focused on how men and women are built by institutions and actors in the social order and their role in the construction of masculinity.

According to Connell, hegemonic masculinity is constructed as much as it relates to women, in relation to the various forms of masculinity pushed into the secondary position (Connell, 1998: 245). Connell, hegemonic masculinity, the concept of hegemony, which influences a whole society rather than a crude sovereignty. Connell does not talk about men's absolute superiority over women. According to him, cultural hegemony is symbolized by "masculinity" and emphasizes that hegemonic man is public (Connell, 1998: 247-248; Selek, 2008: 48).

The process of socialization is not only a process in which an individual internalizes roles, norms and behaviours. At the same time, it is a process in which others think about themselves and learn how to act according to people's thought patterns (Gecas, 2000: 2856). The individual learns the patterns of masculinity from the actors that exist around him, and tests his correctness by taking into consideration that the masculinity he construction is consistent with other people's thoughts and reveals his own masculinity in the end.

In this study, we aim to reveal the roles of men and women in the province of Kırıkkale and the roles of the institutions and actors they encountered in this process. We chose data collection by using semi-structured in-depth interview technique. We tried to evaluate our interviews with 24 men who

have biologically masculine characteristics and which we have reached with the random sample method and have a positive response to our request to discuss about masculinity with a sociological point of view. In fact, although we have not communicated our request for interviews with 51 men, 16 men stated that they did not accept our request. Although 11 men who we asked to interview did not accept our request at the beginning, they preferred to interrupt the conversation in different questions after the interview started. Thus, we have shared our interviews with 24 men who lasted until the end of the interview. In our study with random sampling method, it was preferred to have interviews with men aged 18 years or older. The age of 18 years was considered to be the basis for the thought that they could give sufficient and strong answers because they were considered to be the legal age of legal age in our country. The data we have obtained from the negotiations we have made with the semi-structured interview technique will be evaluated in light of the theoretical information. The talks were held in the province of Kırıkkale from 29 May to 12 June 2016. The information obtained from the interviews was tried to be presented with a sociological point of view.

When we look at the masculinity perceptions of men in our interview group, it is seen that they are usually responsible for their responsibilities and they are aware of these responsibilities. It is noteworthy that men do not question why these responsibilities are burdened, but rather have a direct connection between fulfilling responsibilities and masculinity.

When men first met with their sexual experiences, circumcision ceremonies, military visits, first jobs, or initial responsibilities, men generally stated that they felt themselves to be men. In particular, the number of interviewees who had emphasized that it was important for them to feel that they were male as their first sexual experience was 12. The men in our interview group stated that they were close to them, that they had the opportunity to get to know them and that they considered the men who had received approval from the society as role models.

During our interviews, it is often seen that men often feel that they cannot cry because they cannot cry because of the imposition that they should not cry, that they cannot even cry, otherwise they are not perceived as men in society, they are likened to women and that they feel excluded and humiliated.

A group of men stated that there was no difference between women and men. Men who responded during our interviews believe that men and women are aware that their roles and responsibilities are different, but that they are quite normal because of their biological structure. Another group of men we interviewed thought that such a difference emerged because the society was different from the woman and the man, and that it should not be questioned either.

At the end of our study, it was seen that the men in our interview group were generally considered to be a priority, a privilege to be a male in Tur-

kish society. They think that being a man puts a number of privileges and responsibilities on them, and therefore brings some obligations to their families, the state and the nation, and that men also fulfil these obligations. The men in our interview group accept men and women as a necessity for being strong and responsible because of the responsibilities that men have for both the social structure and the sexuality. Their actions, such as crying, which are regarded as signs of helplessness for men, are also the ones that the society does not approve themselves, but that it is possible with the impetus of the society, not by their own will.

Based on the information we have received from interviews with men in our interview group, it would not be misleading to say that men and their responsibilities were taught to individuals within the community, and that this was maintained for many years by women who had to accept the same socialization process as men or men.

Keywords: Gender, Masculinity, Masculine Hegemony, Role Model.

Kaynakça

Akay, Esra, *Siyasal Toplumsallaşma, Siyasal Kültür Ve Siyasal Katılım Arasındaki İlişkinin Kavramsal Analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 2006.

Akın, Mahmut Hakkı, "Siyasal Toplumsallaşma Sürecinde Gençlik-Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22, 2009.

Aktaş, Fatma Oya, *Türkiye'de Erkekliğin Kurgulanışında Askerliğin Yeri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.

Aygül, Zeynep, *Türkiyeli Erkeklerin Karşılıklı Gündelik Konuşmalarında 'Erkek Olmak' Üzerine Anlam Kuruluşlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013.

Baymur, Feriha, *Genel Psikoloji*. İstanbul, 1973.

Bora, Aksu, *Sivil Toplum Kuruluşları İçin Toplumsal Cinsiyet Rehberi*. Ankara: Odak Ofset Matbaacılık, 2008.

Bordo, Susan, *The Male Body: A New Look At Men In Public And In Private*. New York: Farrar, Straus And Giroux, 2000.

Carrigan, Tim, Connell, Bob ve Lee, John, "Toward A New Sociology Of Masculinity. *Theory And Society*", 14(5), 551-604, 1985.

Connell, Raewyn Wright, "The Big Picture: Masculinities In Recent World History", *Theory And Society*, 22(5), 597-623, 1993.

Connell, Raewyn Wright, *Toplumsal Cinsiyet Ve İktidar*. (Cem Soydemir, Çeviri) İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1998.

Connell, Raewyn Wright, *The Social Organization Of Masculinity The Masculinities Reader*. Cambridge: Polity, 2001

Connell, Raewyn Wright, "On Hegemonic Masculinity And Violence: Response To Jefferson And Hall", *Theoretical Criminology*, 6(1), 89-99, 2002.

- Connell, Raewyn Wright ve Messerschmidt, James, "Hegemonic Masculinity Rethinking The Concept", *Gender And Society*, 19(6), 829-859, 2005.
- Cooley, Charles Horton, Angel Robert Cooley, Carr, Lee, "Primary And Non-Primary Groups", Alfered Lee (Düzenleyen). içinde, *Readings In Sociology*. (70-78). New York: Barnes ve Noble, 1951.
- Demren, Çağdaş, "Erkeklik, Ataerkillik ve İktidar İlişkileri", Ayşe Akın (Düzenleyen). içinde, *Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın* (33-44). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 2001.
- Elkin, Frederick ve Handel, Gerald, *The Child And Society: The Process Of Socialization*. New York: Random House, 1978.
- Ertan, Cihan, *Türkiye'de Erkeklik İmgesi Ve Eşcinsel Kimliği*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2009.
- Freud Sigmund, *Sexuality And The Psychology Of Love: With An Introduction By Philip Rieff*. (Philip Rieff, Düzenleyen) New York: Touchstone, 1997.
- Gecas, Viktor, "Socialization", *Encyclopaedia Of Sociology*. Edgar Borgatta (Düzenleyen) New York: Macmillan Reference, (2855-2864), 2000.
- Gilmore, David, Introduction: "The Shame Of Dishonor", *Honor And Shame And The Unity Of The Mediterranean* (2-21) içinde. The American Anthropological Association, 1987.
- Kalaycıoğlu, Ersin, *Çağdaş Siyasal Bilim Teori Olgu ve Süreçler*. İstanbul: Beta Basım Yayın, 1984.
- Kandiyoti, Deniz, *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar-Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*. İstanbul: Metis Yayıncılık, 1997.
- Kimmel, Micheal, "Masculinity As Homophobia: Fear, Shame, And Silence In The Construction Of Gender Identity", *Teorizing Masculinities* (119-141) içinde. California: Sage Publications, 1994.
- Nagel, Jpane, "Masculinity And Nationalism: Gender And Sexuality In The Making Of Nations", *Ethnic And Racial Studies*, 21(2), 242-269, 1998.
- Ozankaya, Özer, *Toplumbilim*. İstanbul: Cem Yayınevi, 1999.
- Sancar, Sancar, *Erkeklik; İmkansız İktidar*. İstanbul: Metis Yayınları, 2011.
- Selek, Pinar, *Sürüne Sürüne Erkek Olmak*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2008.
- Tosh, John, "Hegemonic Masculinity And The History Of Gender", Stephan Dudink, Karen Hageman ve John Tosh (Düzenleyen). İçinde, *Masculinities In Politics And War: Gendering Modern History*. New York: Palgrave, 2004.
- Türk, Bahadır, "Eril Tahakkümü Yeniden Düşünmek: Erkeklik Çalışmaları İçin Bir İmkân Olarak Pierre Bourdieu", *Toplum ve Bilim Dergisi*, 119-146, 2008.
- White, Graham, *Socialization*. London: Logman Group Limited, 1977.
- Whitehead, Stephen ve Barrett, Frank, "The Sociology Of Masculinity", Stephen Whitehead ve Frank Barrett (Düzenleyen) içinde, *The Masculinities Reader* (1-26). Cambridge: Polity, 2001.
- Zeybekoğlu, Özge, "Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Türk Toplumunun Erkeklik Algısı", *Ethos: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 3(1), 2010.